

MEMLEKETİMİZDE VE DİĞER MEMLEKETLERDE KANARYA YETİŞTİRİCİLİĞİ

(İstanbulda «Serinofil» Derneğinin kurulması vesilesile)

EKREM KARAS

Evvelce bu Dergide(*) kanaryalar hakkında çıkan yazılarımda, bu sahadaki yetiştiricilerin de diğer bazı mevzularda olduğu gibi, bir araya gelerek bilgi ve tecrübelerini birbirlerine öğretebilmek imkânlarına yakın bir zamanda kavuşmalarını temenni etmiştim. Bugün bütün medenî memleketlerde artık bir sanayi haline getirilmiş olduğuna hiç şüphe edilmeyen kanarya yetiştiriciliğinin bizde de lâayık olduğu mertebeye ulaşması için son zamanlarda bazı adımlar atıldığını görerek sevinç duymaktayız. Bizleri asıl memnun eden cihet, bu hareketlerin yalnız İstanbulla inhisar etmeyip bilhassa diğer şehirlerimizde de kanarya yetiştiricilerinin aralarında dernekler kurmaya teşebbüs ettiklerini ve hattâ Eskişehirde bir kanarya yetiştiriciler derneğinin bundan bir müddet evvel tescil edilerek faaliyete geçmiş olduğunu öğrenmiş olmaktır. Bursahlıların da bu yolda muntazam toplantılarla, aralarında iş birliği temininne çalışarak ilerdeki faaliyetlerini şimdiden bir programa bağlamaya uğraştıklarını memnuniyetle öğreniyoruz. Bu arada İstanbuldaki meraklılar da birleşerek «SERİNOFİL DERNEĞİ» ismi altında bir dernek kurmuş bulunuyorlar. Yukarıda sırasile sözü geçen derneklerdeki meraklılar arasında, bu sahada bilgi ve tecrübelerile ileride bulunan zevatın gayretleriyle, teşkilâtın ikmalinden sonra, meraklıların bu derneklerden istifade etmeye başlayacakları şüphesizdir. Biz de kendilerine buradan en samimî temennilerimizi sunarken, bir tabiat meraklısı ve aynı zamanda da bir kanarya yetiştiricisi olarak kendilerine bilhassa bu zor başlangıçta muvaffakiyetler dileriz.

Bizde maalesef halâ hiç bir kıymet verilmeyen kanarya yetiştiriciliğinin diğer memleketlerde ne kadar ileri gitmiş olduğu hakkın-

(*) Türk Biologi Dergisi, sayfa 24 ve 62, Cilt 6, (1956)

da bir fikir verebilmek için, 1959 senesinde Almanyada Hannover şehrinde yapılan Milli müsabakalara 227 adet kolleksiyonun, yani 908 adet kanaryanın iştirak etmiş olduğunu ve bundan dolayı da bu müsabakalara, iştirak nisbetinin fazlalığını ifade için, Mamot müsabakaları ismi verildiğini söylemek kâfidir. Bunlardan 800 adet kuş ötüş müsabakalarına ve 108 adet kuş ise renk müsabakalarına katılmışlardır.

Kanarya yetiştiricilerinin 1959 senesi Dünya birincilik müsabakaları İtalyada Udine şehrinde yapılmış olup dünyanın muhtelif memleketleri bu müsabakalara iştirak etmiştir. Bu seneki dünya birincilikleri de Almanyada Darmstadt şehrinde yapılacaktır. Yakında icra olunacak bu müsabakalara şimdiden hararetle hazırlanılmaktadır. Bu suretle bizce tamamen meçhul kalmış bir alemin kapısını burada bir az olsun aralamadan geçemeyeceğim. İzahına çalışmak istediğim kanarya yetiştiriciliği, maalesef memleketimizde halen pek iptidai şekilde yapılmaktadır. Hiç bir teşkilâta bağlanamamış olan ve ancak şimdi kalkındırılmasına çalışılan bu merakı diğer memleketlerde olduğu gibi dernekler kurarak ve müsabakalar tertibine teşvik etmek kabil olacaktır. Fakat herşeyden evvel kanarya yetiştiricilerinin modern usullere dayanarak ve veraset kanunlarına göre çalışmak suretile kanarya nesillerinin islâh ve idamesinin kabil olacağına inanmaları ve bunu gaye bilerek çalışmalarını birinci şarttır. Muntazam bir şecere tutmadan devamlı olarak senelerce aynı nesilden kıymetli kanaryalar elde etmek imkânsızdır. Tesadüf mahsulü olan bir kaç yavru yetiştirilebilse de bunlar yetiştiriciyi bu sahada asla tatmin etmemelidir. Kanaryalar hakkında bazı umumî malûmatı verebilmek için şu mühim kısımları burada izah edelim:

- a — Kanaryaların tarihçesi
- b — Ötüşleri terbiye edilmiş kanaryalar
- c — Kanaryaların yetiştirilmesi
- d — Kanaryaların kıymetlendirilmesi (Müsabakalar)

a — Kanaryaların tarihçesi: Kanaryaların asıl vatani, malûm olduğu veçhile, Kanarya adalarıdır. 15 inci asrın ortalarında bu adalar İspanyolların hakimiyetine girdikleri sırada İspanyol tüccarları bu kuşların güzel ötüş ve öğrenme kabiliyetlerini ve hattâ kapalı yerlerde diğer kuşlara nazaran daha kolay üreyebildiklerini tesbit ederek bu kuşları çok kazançlı bir ticaret metarı halinde Avrupaya sevk etmeye başlamışlardır. O zaman kanaryaların rengi

bugün ekseriya görüldüğü gibi sarı değildi. Nefti renkte olan bu yabancı kanaryalar aynı zamanda da çok yüksek sesle ötmekte idiler. Bu suretle bu kuşlar İspanyadan evvelâ İtalyaya ve oradan da Avusturya ve Almanya'ya gelmişlerdir. Bilhassa Tirol'de İmst şehrindeki kanarya tüccarları o zaman büyük şöhret yapmışlardı. O sıralarda Erzgebirge mıntikasındaki gümüş madenlerinde çalışan işçiler kanarya yetiştiriciliği ile de uğraşmaya başlamışlar ve 18 inci asrın sonlarında buradaki madenlerin tükenmesi dolayısıyla, bu maden işçilerinin Harz mıntikasındaki St. Andreasberg şehrine gitmelerile beraber, kanarya yetiştiriciliğini de, islah edilmiş kanaryaların beşiği olan, Harz mıntikasına getirmişlerdir. Uzun bir müddet en meşhur cermen kanaryalarını yetiştirmiş olan Harz mıntikasında bu suretle kanaryacığa başlanmış olup dünya kanaryacılığında büyük inkilâplar yaratan ve en lâtif ötüşleri bu kuşlara öğreten TRUTE, SEYFFERT, BLEIER, VOLKMANN, ROSENBUSCH, ENGELKE, MOHRIG, WEILAND gibi Andreasberg'li aileler bu sahada büyük şöhret yapmışlar ve kendilerine has ötüşleri tekemmül ettirerek bütün dünya kanaryacılarına kendilerini tanıtmışlardır. Andreasberg'li bu meşhur yetiştiricilerin, cermen kanaryalarının bugünkü ötüş seviyesine ulaşabilmeleri için ne büyük emek ve gayret sarfettiklerini ancak kanarya ötüşü ile bir parça meşgul olan kimseler takdir edebilirler.

b — Ötüşleri terbiye edilmiş kanaryalar: Kanarya adalarındaki yabancı kanaryaların ötüşleri, nesilleri islah edilmiş kanaryalardan başkadır.

Yabancı kanaryalar gagalarını açarak yüksek sesle öterler. Halbuki terbiye edilmiş cermen kanaryaları kapalı gaga ile pesten lâtif nağmelerle ötmektedirler. Bu kuşların öğrenme kabiliyetlerinden istifade edilerek, kulağa hoş gelmeyen nağmeler zamanla ötüştürülür ve neticede yalnız hoş nağmelerden ibaret turlarla kanaryaların ötmeleri sağlanmıştır. Tabiidir ki bu ifade ile bugünkü cermen kanaryalarının hepsinin mükemmel ötmekte olduklarını söylemek istemiyorum. Bu mükemmel ve hatasız kuşlar, ancak iyi yetiştiriciler tarafından elde edilerek yüksek fiyatlarla satılmaktadır. Bugün Almanya'da bile çok iyi bir cermen kanaryasına sahip olmak herkese nasip olamaz. Bu satırları yazarken Kanarienfreund dergisinin son nüshalarının birinde (*) MAX BURK-

(*) Kanarienfreund, 15 Aralık 1959.

HARD imzasile intişar eden bir makaleden bahsetmeden geçemedim. Muharrir bu yazısında bilhassa kuş merakının ve meraklılarının bu işle hiç ilgisi olmıyanlar tarafından ekseriya merhametle karışık bir istihza ile karşılandığını anlatarak ezcümle yazısına şbyle devam etmektedir:

«Arkadaşlarımdan veya akrabalarımdan bazen bu işle katiyen alâkadar olmıyanlara, ve hiç bilgisi bulunmıyanlara tesdüf ederim. Tabiidirki orta derecede bir insandan bu sahada büyük bir alâka beklenemez. Çünkü bunlar daha ziyade sathî görüşlüdürler. Ekseriya şöyle suallerle karşılaşılır: (Kanarya kuşu mu yetiştiriyorsunuz? Ya!... Kaç kuşunuz var?) Sanki yetiştirici olmak kuşların adedile ölçülürmüş gibi sorarlar. Bazen hattâ gülünç vaziyetlerle karşılaşılır, bir hanımı bir def'a şöyle konuşurken duymuşum: «Bizim aileden bütün kızlar aklı başında adamlarla evlendiler. İçlerinden yalnız bizim Erika bir kanarya yetiştiricisine düştü» Fakat, asıl kandan kıymetli kanaryaları yetiştiren bir meraklıyı bir kerre tetkik edelim. Bu adamın şuurlu, huzurlu ve tamamen tabiata bağlı iyi bir insan olduğunu müşahede ederiz. Onun tabiata olan sevgisi ve bağlılığıdırki onu ötücü kuşları evinde beslemeye ve üretmeye teşvik etmektedir. Maalesef bugün insanların ekserisi her şeyi kazanç zaviyesinden mütalea etmektedirler. Bunların ilk sualı: «Bu işte ne kazanılır?» dan ibarettir. Hakikî bir kanarya yetiştiricisine bundan daha iğrenç bir soru sorulamaz. Ben öyle kanarya yetiştiricileri bilirim ki bunlar evlerini, tâbiri caiz ise, bir kanarya fabrikasına çevirmişler, fakat tahayyül ettikleri kazancın bu işte temini mümkün olmadığını görünce ellerinde bulunan kanaryaları ne yapacaklarını şaşırmışlardır. Kazanç ümitleri birdenbire suya düşmüştür. Bazıları ise bekledikleri muvaffakiyetleri ancak paraları ile sergilerden temin edeceklerini ümid ederler. Bunların hepsi yetiştiriciliği derhâl bırakmağa mecbur kaldıkları için, bu işe başlamaları gibi bırakmaları da pek ânî olur. Yalnız para için hakikaten bu sahada hiç bir şey yapılamaz. Yalnız para kâfi değildir. (Bir kanarya yetiştiricisi sonradan olamaz, ancak doğuştan olmalıdır.) bu sözde asla mübalâğa yoktur, hakikatın da kendisidir. Yetiştiricinin içinde, kelimelerle çok zor ifade edilen bir şeyin mevcut olması şarttır. Yalnız kuş beslemek kâfi değildir. Hakikî bir yetiştirici kuşlarının her şeyine yetişmelidir. Diğer insanlar henüz uyku da iken yetiştirici erken kuşlarının başında onları müşahede etmekte, olara yem vermekte hattâ onlarla konuşmakta ve kuşlarının

sihhatli ve neş'eli görünüşleriyle iftihar etmektedir. Hakikî yetiştirici kuşları için hiç bir fedakârlıktan çekinmez. Doğu Berlin'deki yetiştiricilerin yem bulamadıkları zamanı hatırlarım. Eğer gayri muayyen zamanda tedarik edilebilen yemlerle iktifa etmek mecburiyetinde kalsalardı bu vaziyette hiç bir kuş yetiştirmelerine imkân yoktu. Bu yetiştiriciler yemlerini Batı Berlin'den tedarik etmeye mecbur kalıyorlardı. Fakat Doğu Berlin'de geçen paraya nazaran Batı Berlin'de dört misli fazla para vererek ancak yem tedarik edebiliyorlardı. Fakat bu da her zaman kazasız belâsız atlatılamazdı. Bazı def'alar bu kanarya yetiştiricileri Doğu Berlin'e geçerken yem torbalarıyla yakalanırlar ve Doğu Berlin makamlarınca bu yemlerin hepsi müsadere edilerek ellerinden alınır. Bu da onların gözünü yıldırmaz, müteaddit tecrübelerden sonra nihayet yem torbalarıyla beraber bir def'asında olsun Doğu Berlin'e geçmeye muvaffak olurlardı. Bir gün bir kanarya yetiştiricisi bana şöyle demişti: «Kendime yeni bir elbise almak niyetile para artırdım. Amma burada her zaman pek kolayca elde edemeyeceğim fevkalâde bir kanarya gördüm. Bunu almaya karar verdim. Elbiseyi ne zaman olsa bulabilirim.» Evet sevgili yetiştirici dostlarım, bu çok hazin olmakla beraber doğrudur. Böyle misâllere çok tesadüf ettim. Esasen ekseriyette olduğu gibi, yetiştirici asla materyalist değil birinci derecede bir idealist olmalıdır. Onun hayatı muvazeneli bir ahenk içinde kavga ve dövüşten uzak bulunmalıdır. Çünkü bu gibi huzursuzluğun mevcut olduğu yerlerde kanaryanın ötüşü ahenkli olarak asla tekemmül edemez.»

MAX BURKHARD'ın yukarıdaki satırlarından da görüldüyorki Almanyada dahi bu sahada amatörlük ruhu esastır. Ve iyi kuşlar daima kıymetlidir, her zaman ele geçmez.

c — Kanaryaların yetiştirilmesi: Ötüşleri islâh edilmiş kanaryaların yetiştirilmesi tahmin edildiği kadar basit ve kolay değildir. Her kanarya yetiştiricisi evvel emirde hangi ötüş cinsinden kuş yetiştiriceğini tesbit ve ona göre uygun damızlıklarını teadrik etmelidir. Cermen kanaryaları renk itibarıyla birbirlerine benzerler ise de ötüşleri noktaî nazarından muhtelif farklar irae ederler. Cermen kanaryalarında, bu kuşların ötüşlerindeki esas turlara göre (Hohl und Knorrstamm), (Glückstamm) ve (Wasserstamma) gibi sınıflara ayrılırlar. Bu ötüş farklarını yetiştirici daima gözönünde tutmağa mecburdur. Bir kuşun bütün nağmeleri yapmasına imkân olmadığına göre yukarıda sözü geçen ayrı ötüş nev'ilerini birbirine

karıştırmakla yalnız fena neticeler elde edileceği şüphesizdir. Binaenaleyh her yetiştirici damızlık kuşlarını muayyen ötüş nev'ilerinden yani aynı ötüş istikametinde olan kuşlardan intihap etmeli ve aradan bir kaç sene geçtikten sonra kan karıştırmak lâzım geldiği zamanda da yine aynı ötüş nev'inden olan kanaryalardan fakat bu sefer başka bir yetiştiriciden tedarik edeceği damızlıklarla nesli ve ötüşü islâh ederek işe devam etmelidir. Bu esas düstürlara, hiç bir istisnasız olarak kat'î surette riayete hepimiz mecburuz. Ancak bu esas noktalar temin edildikten sonra, veraset kanunları da göz önünde tutularak ve damızlık kuşların secereleri de takip edilmek suretile saf kan kanaryalardan elde edilecek yavrulara ilk bir ay zarfında bilhassa yuvada iken ve bilâhare, ötüş nev'ilerine uygun nağmeleri öğretmek kabildir. Bundan dolayıdırki çiftelhanelerin bulunduğu yerlere, yavruların aynı ötüş nev'inden olmak şartile, en iyi hatasız öten kanaryaları koymak lâzımdır. Kanarya yavrularının yetiştirilmesinde tatbik edilen usuller evvelce çıkan bir yazımızda izah edilmıştır (*).

d — Kanaryaların kıymetlendirilmesi: Yetiştirilen yavruların ötüş kabiliyetleri nasıl tesbit edilir? Herkesin kendi yetiştirdiği kuşunu meth ettiği bir hakikattir. Bunların kıymetlerini o suretle tesbet etmelidir ki, o kuşları dinlememiş olanlar bile değerlerini anlayabilsinler! İşte bu tesbit de ancak müsabakalar ile kabildir. Kanaryaları kıymetlendirmek için icab eden müsabakalar evvelâ derneklerde âzalar arasında yapılır. Bunlardan 310 puana kadar kazanan kolleksiyonlar millî müsabakalara girmeğe hak kazanırlar. Bu müsabakalarda en iyi derece alan kuşlarda milletlerarası müsabakalara katılırlar. Burada müsabakaların etraflıca izahı çok uzun süreceğinden kanaryaların kıymetlendirilmesi bakımından kısaca bahis edelim:

Kanaryaların müsabakalar ile kıymetlendirildiği memleketlerde, müsabaka belgesi olmıyan kanaryalar hiç bir kıymet ifade etmezler. Bundan dolayı her yetiştiricinin en büyük gayesi, müsabakalara iştirak ederek oradan alacağı belge ile kuşlarının değerini isbat etmektir. Meraklı alıcılar da bu belgeleri görmeden kanarya satın almazlar. Gerek cemiyetlerde yapılan müsabakalarda ve gerekse millî müsabakalarda 1922/1937 senelerinde kabul edilen (Birleşik kıymetlendirme talimatnâmesi) ne göre kanaryalar kıymet-

(*) Türk Biologi Dergisi, 62, 6, (1956).

lendirilmektedir. O tarihlerde kabul edilmiş olan mezkûr talimatnâmeye göre müsabakalara koleksiyonlar ile iştirak edilir. Her koleksiyon ayrı ayrı kafeslerde dört adet kuştan tereküp eder. Kuşların müsabakalara iştiraki için kullanılan kafeslerin eb'adı tesbit edilmiştir. Her yetiştirici bu normadaki kafeslerle müsabakaya girer. Müsabakalar 20-22 C° hararete bulunan ve elektrik ziyasıyla aydınlatılmış salonlarda yapılır. Müsabakaya iştirak edecek olan kuşlar, masaya konulunca hemen ötmeye başlayacak şekilde terbiye edilmiş olup verilen müteselsil bir sıra numarasıyla ve ayrı ayrı koleksiyonlar halinde salona getirilir. Salona alınan koleksiyonu ihtiva eden dört adet kafes masaya üst üste konulmak suretiyle yerleştirilir. Müsabakalarda üç hakem bulunur. Bunlar kuşların bulunduğu masaya yakın bir yere otururlar. Diplomalı olan bu hakemler kurs ve tatbikat görmek suretiyle bu iş için yetiştirilmişlerdir. Verdikleri kararlar kat'îdir. Onlara vaki olacak itirazlar kabul edilmez. Müsabaka için masa üstüne konulmuş olan dört kanaryadan ibaret her koleksiyona yarım saat bir vakit ayrılmıştır. Bu müddet zarfında kuşların iyi veya fena ötüş puanları hakemler tarafından tesbit edilir. Müsabaka neticesinde kuşlar fena puan almışlarsa bunların yekûnu aldıkları iyi puanlar yekûnundan tenzil edilerek bakiye kalan puanlar, hakem adedine göre, üçe taksim edilir. Bu hesaptan çıkan puan neticesi, kuşun kıymetini gösterir. Yukarıda mezkûr 1922/1937 Birleşik Kıymetlendirme talimatnâmesi hükümlerine göre, kıymetlendirilen kuşlara verilen puanlar şu dereceleri gösterirler:

1-44 puan = mükâfat almaz, 45-60 puan = 3. lük, 61-75 = 2. lik, 76-90 = 1. lik mükâfatını ifade eder.

Kurulmakta olan derneklerin delâletiyle, yakın bir zamanda memleketimizde de kanarya yetiştiriciliğinin asrî bir şekilde inkişaf yoluna gireceğini ümit ve temenni ederiz.